

Veltruského „Drama jako básnické dílo“ existuje ve třech autorských textových podobách. Jsou to:

1. Rukopis — *R* — tj. původní strojopisná verze Veltruského studie z Veltruského pozůstalosti, s Veltruského vlastní rukou psanými opravami a příписy, jejímž prvním tištěným vydáním, úplným, bohužel posmrtným, je tato kniha.
2. Tištěná verze obsažená v Havránkově a Mukařovského *Čtení o jazyce a poezii* z roku 1942 — dále *Č* —, kde předlohou byl sice rukopis (*R*), snad už od počátku koncipovaný právě pro tento nepochybně účelový, sám o sobě zcela „nedisertační“ rámec (proč jinak by si autor na několika místech stěžoval na „nedostatek místa“ — vždyt v disertaci tyto ohledy nehrají roli), kde se však nezanedbatelným spolutvorem díla stal cenzor, takže bylo nutno jím „vybílená“ místa aspoň provizorně vyspravit. Bohužel právě toto prozatímní „po konfiskaci opravené vydání“ stalo se na déle než polovinu století textem kanonickým, protože jediné dostupným. Je to jediná podoba, v níž jsme až dodnes Veltruského práci znali.
3. Anglická verze *Drama as Literature* — *A* — z roku 1977 (Peter de Ridder Press, Lisse), neméně autentické dílo Veltruského samého, v podstatě — ve vztahu k *R* — jeho „vydání poslední ruky“, dostupné bohužel jediné v angličtině a u nás téměř vůbec ne.

4. Synoptické vydání — *S* — všech tří dosavadních verzí patří zatím do futurologie, zdá se však, že je to hudba nepřilís vzdálené budoucnosti, a toto přítomné vydání by mělo být pro *S* přípravou. Spíše než na papíře bude na některém z elektronických nosičů a vytvoří je nejspíš — možná že už dost brzy — nějaký mladý nadšenec pro počítače & Veltruského. Chvilí jsme byli sami v pokušení koncipovat i toto „nepočítačové“, papírové vydání takto, synopticky (takže bychom tu měli místo příkladů

z jediné verze příklady ze všech tří), spokojili jsme se však jen s náznakem a návrhem.

Naše vydání není tedy totožné ani s *A* — tj. s (anglickou) *verzí posledních rukou* a pochopitelně ani s *Č* a — bohužel — ani se *S*. Je to jakž takž kritické vydání původního rukopisu. Dodatky, které připojujeme, se pak snaží zachytit aspoň to nejdůležitější, v čem se další dvě vydání od rukopisu odchyloují.

Veltruského studie je práce analytická. Ve všech třech verzích je vlastní text ilustrován rozsáhlými úkaskami z děl zde rozebíraných, doprovázenými (*ante rem*, *post rem*, či v případě *Johna Gabriela Borkmanna* — *in re*, přesněji řečeno současně s věcí) pasážemi rozboru či komentáře samého. Sémioticky řečeno, jde tu jednak o přímé citáty cizích, ne-Veltruského textů, jednak o (Veltruského) metajazykové či metatextové pasáže tyto citace uvádějící, analyzující či jinak komentující a teprve v dalších textech o pasáže sice na stejné logické (meta) úrovni s předchozími, patřící však takřkajíc do *čisté teorie*, z rozborů sice poučené, na konkrétních citacích však zcela nezávislé. Z hlediska *Sprachtheorie* Karla Bühlera je to ještě zajímavější. Zatímco ony zbývající, obecné, čisté teoretické pasáže by — podle Bühlera — patřily do *symbolického pole jazyka*, tj. jazyka na situaci nezávislého, citáty samy vytvářejí v tomto textovém mikrokosmu docela regulérní *Zielfeld* aneb situaci ukazování: analytický komentář k nim odkazuje nikoli vztahy, leč právě *ukazovacími zájmeny*, jako by na pitevním stole ležel anatomický preparát, a ne pouhý textový citát. Znamená to, že tam, kde cenzura (v případě *Č*) či ohled na čtenáře (v případě *A*) velevy vyměnit citát, bylo nutno změnit i řeči kolem pitevního stolu, ba někdy i reminiscence k tomu se dodatečně vracející. Což samozřejmě poněkud komplikuje naše vlastní (o patro výš!) textologická rozvažování a rozjímání.

PŘEDMLUVA

Ani v *R* ani v *Č* žádná předmluva není. Naproti tomu *A* považoval Veltruský za nutné uvést touto

PREFACE TO THE ENGLISH EDITION (překládáme):

„Česká verze této studie vyšla roku 1942 v souboru esejů *Čtení o jazyce a poezii*, redigovaném Bohuslavem Havránkem a Janem Mukařovským.

Text, který právě čtete, je spíše nová verze než překlad. Vyhýbal jsem se změnám, které by se zdály naznačovat, že jsem už tehdy, v dvacátých letech, kdy jsem studii psal, věděl, co vím dnes. Přesto se nová verze od staré výrazně liší.

Český text byl vážně znetvořen cenzurou. Na indexu byli Edmund